

Nr 7.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående extra krigstidstillägg för senare halvåret av 1918 åt pensionsberättigade änkor och barn efter delägare i folkskollärarnas änke- och pupillkassa; given Stockholms slott den 25 oktober 1918.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över eklelesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att

a) för beredande av extra krigstidstillägg för tiden från och med den 1 juli till och med den 31 december 1918 åt sådana pensionärer, som avses i Kungl. Maj:ts kungörelse den 31 maj 1918 (Svensk författningssamling nr 393) angående krigstidstillägg för år 1918 åt pensionsberättigade änkor och barn efter delägare i folkskollärarnas änke- och pupillkassa, å *extra tilläggsstat* för år 1918 under tionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag å 55,000 kronor;

b) förklara, att det extra krigstidstillägget skall, utan annan begränsning med avseende å beloppet än nedan angives, till vederbörande pensionär eller, därest denne efter juni månads utgång avlidit, till stärbhusdelägarna utgå med en tredjedel av vad å 1918 års senare hälft belöper av den pension, varå krigstidstillägg beräknas enligt ovannämnda kungörelse den 31 maj 1918; dock att det extra krigstidstillägget icke må överstiga

för pensionsberättigad änka 87 kronor 50 öre,

i fråga om pensionsberättigad änka med pensionsberättigade minderåriga barn 87 kronor 50 öre för änkan och 25 kronor för ett vart pensionsberättigat barn,

för pensionsberättigat minderårigt barn utan pensionsberättigad moder 87 kronor 50 öre,

i fråga om pensionsberättigade minderåriga syskon utan pensionsberättigad moder 87 kronor 50 öre för det första med tillägg av 25 kronor för ett vart av de övriga och

för annan pensionär 87 kronor 50 öre,
samt icke understiga

för pensionsberättigad änka 25 kronor och

för annan pensionär än änka 15 kronor; ävensom

c) besluta, att i fråga om det extra krigstidstillägget skall i övrigt i tillämpliga delar gälla vad i nyssberörda kungörelse finnes stadgat, dock att extra krigstidstillägg skall enligt förut angivna grunder tillkomma jämväl sådan änka med eller utan barn, vilken enligt beslut av 1917 års riksdag erhåller understöd för år 1918 till sådant belopp, att pension och understöd tillhoppa uppgå till 300 kronor.

Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Värner Rydén.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 25 oktober 1918.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
THORSSON.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Rydén anförde efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet:

Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning medgav 1917 års riksdag, att sådana behövande folkskolläraryänkor med eller utan barn, vilka från folkskollärarnas änke- och pupillkassa åtnjöte lägre pension än 300 kronor, finge tillerkännas understöd till så stort belopp, att pensionen och understödet tillsammans uppginge till 300 kronor, varjämte riksdagen för berörda ändamål beviljade under riksstatens tionde huvudtitel på extra stat för år 1918 ett förslagsanslag av 65,000 kronor.

Dessutom anvisade 1917 års riksdag på Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning för beredande under år 1917 av krigstidshjälp åt pensionsberättigade änkor och barn efter delägare i folkskollärarnas änke- och pupillkassa under tionde huvudtiteln å extra stat för år 1918 ett förslagsanslag av 72,000 kronor, varjämte riksdagen godkände vissa allmänna grunder för krigstidshjälpens utgående.

Extra krigstidstillägg för senare halvåret av 1918 åt pensionsberättigade änkor och barn efter delägare i folkskollärarnas änke- och pupillkassa.

Enligt dessa grunder skulle krigstidshjäpen utgå till pensionsberättigad änka med 100 kronor, dock att krigstidshjälpen och pensionsförmånerna icke finge tillhopa överstiga 600 kronor för år räknat; till pensionsberättigad änka med pensionsberättigade minderåriga barn med 100 kronor för änkan och med 50 kronor för vart pensionsberättigat barn, dock att krigstidshjälpen jämte pensionsförmånerna icke finge tillhopa för änka och barn överstiga 900 kronor för år räknat: till pensionsberättigat minderårigt barn utan pensionsberättigad moder med 50 kronor, dock att krigstidshjälpen och pensionsförmånerna icke finge tillhopa överstiga för ett barn 300 kronor, för två syskon 600 kronor och för tre eller flera syskon 900 kronor, allt för år räknat; samt till annan pensionär med 50 kronor, dock att krigstidshjälpen och pensionsförmånerna tillhopa icke finge överstiga 300 kronor för år räknat. Ovanberörda grunder för krigstidshjäpens utgående voro i huvudsak desamma, som enligt beslut av samma års riksdag skulle gälla rörande av riksdagen beviljad krigstidshjälp för år 1917 åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst.

I anledning av Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning jämte en inom riksdagen i ärendet väckt motion beslöt vidare 1918 års riksdag att för beredande under år 1918 av krigstidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter delägare i folkskollärarnas änke- och pupillkassa å tilläggsstat för år 1918 under tionde huvudtiteln anvisa såsom förslagsanslag ett belopp av 230,000 kronor, varjämte riksdagen godkände vissa allmänna grunder för utgåendet av sagda krigstidstillägg.

Den 31 maj 1918 utfärdade Kungl. Maj:t kungörelse i ämnet (Svensk författningssamling nr 393). I överensstämmelse med riksdagens beslut fastställdes därvid följande

Allmänna grunder för krigstidstilläggets utgående.

§ 1.

Krigstidstillägg tillkommer, med nedan angivna undantag och begränsningar, sådana änkor och barn efter delägare i folkskollärarnas änke- och pupillkassa, som vid ingången av år 1918 ägde åtnjuta pension från nämnda kassa.

§ 2.

Krigstidstillägget utgår till pensionsberättigad änka med 125 kronor jämte en tredjedel av pensionsförmånernas för året bestämda belopp, dock högst med tillhopa 300 kronor;

till pensionsberättigad änka med pensionsberättigade minderåriga barn med 125 kronor till änkan och med 75 kronor för vart pensionsberättigat barn jämte en tredjedel av änkans och barnens för året bestämda pensionsförmåner, dock högst med tillhoppa 350 kronor för änka med 1 pensionsberättigat barn, 400 kronor för änka med 2 pensionsberättigade barn, 450 kronor för änka med 3 pensionsberättigade barn, 500 kronor för änka med 4 pensionsberättigade barn o. s. v.;

till pensionsberättigat minderårigt barn utan pensionsberättigad moder med 75 kronor jämte en tredjedel av pensionsförmånernas för året bestämda belopp, dock att krigstidstillägget icke må överstiga för 1 barn 250 kronor, för 2 syskon 300 kronor, för 3 syskon 350 kronor, för 4 syskon 400 kronor o. s. v.; samt

till annan pensionär med 75 kronor jämte en tredjedel av pensionsförmånernas för året bestämda belopp, dock högst med tillhoppa 250 kronor;

allt dock under iakttagande, att krigstidstillägget icke får överstiga pensionsförmånernas för året bestämda belopp i annat fall än då detta årsbelopp är lägre än ovan angivna grundbelopp (125 kronor för änka, 200 kronor för änka med 1 pensionsberättigat barn, 275 kronor för änka med 2 pensionsberättigade barn o. s. v.), i vilket fall endast en mot samma grundbelopp svarande summa skall såsom krigstidstillägg utgå.

§ 3.

Från ifrågavarande krigstidstillägg undantages änka med eller utan barn, vilken enligt beslut av 1917 års riksdag erhåller understöd för år 1918 till sådant belopp, att pension och understöd tillhoppa uppgå till 300 kronor, dock att sådan änka med eller utan barn, som på grund av nämnda beslut äger uppbära understöd till mindre belopp än som enligt § 2 skolat utgå såsom krigstidstillägg, må i krigstidstillägg erhålla belopp, motsvarande skillnaden mellan berörda understöd och det enligt § 2 beräknade beloppet.

§ 4.

Sådana änkor och barn efter icke pensionerade delägare i folkskollärarnas änke- och pupillkassa, vilka efter ingången av år 1918 komma i åtnjutande av pension från nämnda kassa, erhålla så stor del av det för hela året på ovan angivna sätt beräknade krigstidstillägget, som svarar mot den tid, vederbörande under året åtnjuter pension.

§ 5.

Om till krigstidstillägg av nu ifrågavarande slag berättigad änka eller barn under år 1918 avlidit, inträder stärbhuset i den avlidnas rätt.

§ 6.

Med minderårigt barn avses här sådant barn, som icke uppnått 18 års ålder.

§ 7.

Den, som åtnjuter full försörjning av den allmänna fattigvården, må icke komma i åtnjutande av ifrågavarande krigstidstillägg.

§ 8.

Krigstidstillägget utbetalas på en gång i den ordning, som av Kungl. Maj:t bestämmes.

Departementschefen.

I en till riksdagen denna dag avlåten proposition (nr 3) har framställning gjorts angående beredande av extra krigstidstillägg för senare halvåret av 1918 åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst. I det vid sagda proposition fogade utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden har föredragande departementschefen till stöd för berörda framställning anfört bland annat:

»Dessa pensionärer torde höra till de grupper av vårt lands innevånare, som mest lidit av den rådande dyrtiden. I allmänhet ur stånd att genom eget arbete i någon avsevärd grad bidraga till sitt uppehälle torde de med sina jämförelsevis små pensioner numera hava i tyvärr alltför många fall bragts ned under svältgränsen. Ehuru väl statsverket, såsom upprepade gånger vid andra tillfällen påpekats, ej har någon juridisk skyldighet att höja en gång fastställda pensioner, synes det mig likväl, att staten härvidlag av billighetsskäl icke bör tveka att träda hjälpande emellan.»

Vad här sagts angående änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst gäller i lika mån änkor och barn efter delägare i folkskollärarnas änke- och pupillkassa. De hava ock förut av riksdagen tillerkänts krigstidstillägg enligt väsentligen samma grunder, som tillämpats beträffande krigstidstillägg till änkor och barn efter statstjänstemän. Jag anser därför, att framställning bör göras hos riksdagen om extra krigstidstillägg för senare halvåret av 1918 även åt änkor och barn efter delägare i folkskollärarnas änke- och pupillkassa.

Beloppet av detta krigstidstillägg torde böra bestämmas i överensstämmelse med vad som föreslagits beträffande änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst; således till en tredjedel av vad å 1918 års senare hälft belöper av den pension, varå krigstidstillägg beräknas enligt förberörda kungörelse den 31 maj 1918; dock att det extra krigstidstillägget icke må överstiga för pensionsberättigad änka 87 kronor 50 öre, i fråga om pensions-

berättigad änka med pensionsberättigade minderåriga barn 87 kronor 50 öre för ankan och 25 kronor för ett vart pensionsberättigat barn, för pensionsberättigat minderårigt barn utan pensionsberättigad moder 87 kronor 50 öre, i fråga om pensionsberättigade minderåriga syskon utan pensionsberättigad moder 87 kronor 50 öre för det första med tillägg av 25 kronor för ett vart av de övriga och för annan pensionär 87 kronor 50 öre samt icke understiga för pensionsberättigad änka 25 kronor och för annan pensionär än änka 15 kronor.

Från åtnjutande av nu nämnda extra krigstidstillägg torde ingen av änke- och pupillkassans pensionstagare böra undantagas. Extra krigstidstillägg enligt förut för andra pensionärer angivna grunder synes nämligen böra tillkomma även sådana behövande folkskolläraryänkor med eller utan barn, vilka från folkskollärarnas änke- och pupillkassa åtnjuta lägre pension än 300 kronor och som därför av 1917 års riksdag tillerkänts understöd till så stort belopp, att pensionen och understödet tillsammans uppgå till nämnda belopp. Jag vill erinra därom, att ett stort antal av dessa pensionärer icke är i stånd att genom eget arbete nämnvärt bidra till sitt uppehälle, och det är utan vidare uppenbart, att 300 kronor under nuvarande förhållanden icke uppgå till existensminimum ens för en ensam person. Billigheten fordrar därför, enligt min uppfattning, att annan inskränkning icke göres i nu ifrågavarande pensionärens rätt till utfående av extra krigstidstillägg än som gälla jämväl för andra pensionärer.

Beträffande det extra krigstidstillägget torde i övrigt de bestämmelser, som givits i ovannämnda kungörelse den 31 maj 1918, böra gälla i tillämpliga delar.

Med nu nämnda grunder för det extra krigstidstilläggets utgående kan det för ändamålet behövlige anslaget beräknas på följande sätt. Enligt uppgift från folkskollärarnas änke- och pupillkassa utgjorde sammanlagda beloppet av från kassan under år 1917 utbetalda pensioner 327,403 kronor 21 öre. Vid lika fördelning belöper härav å ett halvår 163,701 kronor 60 öre och en tredjedel därav utgör 54,567 kronor 20 öre. Under den säkerligen ej fullt riktiga förutsättningen, att sammanlagda pensionsbeloppen under år 1918 uppginge till samma summa som under år 1917, utvisar nyssnämnda belopp, 54,567 kronor 20 öre, den ungefärliga kostnaden för det extra krigstidstillägget. Nu finns emellertid ett mindre antal pensionstagare — under år 1917 uppgick detta antal till 8 — vilkas årliga pension överstiger 525 kronor och för vilka det extra krigstidstillägget således skulle reduceras till 87 kronor 50 öre. På grund härav kommer nyssnämnda kostnad att i någon mån minskas. Å andra sidan kommer sagda kostnad att något ökas på grund av bestämmelser om minimibeloppen för det extra krigstidstillägget. Någon ytterligare ökning av kostnaden kan

möjligen föranledas genom tillkomsten av nya pensionärer. Det för ändamålet erforderliga anslaget synes därför lämpligen kunna sättas till 55,000 kronor. Givetvis bör det få karaktären av förslagsanslag.

På grund av det anförda hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att

a) för beredande av extra krigstidstillägg för tiden från och med den 1 juli till och med den 31 december 1918 åt sådana pensionärer, som avses i Kungl. Maj:ts kungörelse den 31 maj 1918 (Svensk författningssamling nr 393) angående krigstidstillägg för år 1918 åt pensionsberättigade änkor och barn efter delägare i folkskolläraernas änke- och pupillkassa, å *extra tilläggsstat* för år 1918 under tionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag å 55,000 kronor;

b) förklara, att det extra krigstidstillägget skall, utan annan begränsning med avseende å beloppet än nedan angives, till vederbörande pensionär eller, därest denne efter juni månads utgång avlidit, till stärbhusdelägarna utgå med en tredjedel av vad å 1918 års senare hälft belöper av den pension, varå krigstidstillägg beräknas enligt ovannämnda kungörelse den 31 maj 1918; dock att det extra krigstidstillägget icke må överstiga

för pensionsberättigad änka 87 kronor 50 öre,

i fråga om pensionsberättigad änka med pensionsberättigade minderåriga barn 87 kronor 50 öre för änkan och 25 kronor för ett vart pensionsberättigat barn,

för pensionsberättigat minderårigt barn utan pensionsberättigad moder 87 kronor 50 öre,

i fråga om pensionsberättigade minderåriga syskon utan pensionsberättigad moder 87 kronor 50 öre för det första med tillägg av 25 kronor för ett vart av de övriga och

för annan pensionär 87 kronor 50 öre,

samt icke understiga

för pensionsberättigad änka 25 kronor och

för annan pensionär än änka 15 kronor; ävensom

c) besluta, att i fråga om det extra krigstidstillägget skall i övrigt i tillämpliga delar gälla vad i nyssberörda kungörelse finnes stadgat, dock att extra krigstidstillägg skall enligt förut angivna grunder tillkomma jämväl så-

dan änka med eller utan barn, vilken enligt beslut av 1917 års riksdag erhåller understöd för år 1918 till sådant belopp, att pension och understöd tillhopa uppgå till 300 kronor.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen biföll Hans Maj:t Konungen; och skulle proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Em. G:son Bergman.